

Számvitel I.

8. előadás

Saját tőke, Céltartalékok

Dr. habil Borbély Katalin
egyetemi docens

Ismétlés 1

A befektetett pénzügyi eszközök és értékpapírok fogalma

besorolása a vagyonelemek közé

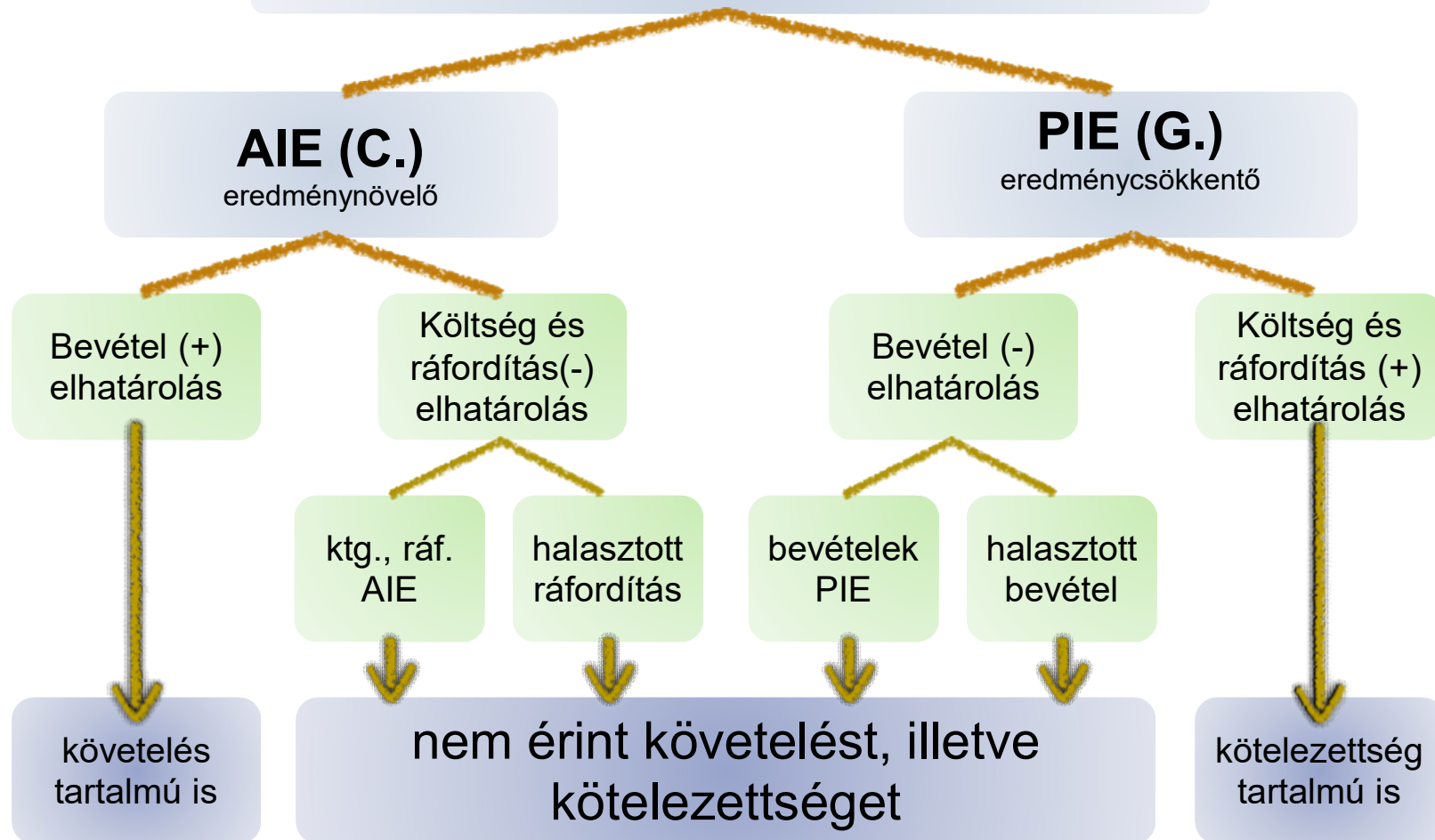
fajtái

értékelésük és legfontosabb gazdasági eseményeik

Saját részvények, üzletrészek

Ismétlés 2

IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

Saját tőke

Fogalma

A saját tőke az a tőkerész,

- amelyet a vállalkozás a tulajdonosoktól, a tagoktól, a befektetőktől **időbeli korlátozás nélkül véglegesen megkapott** és azzal a vállalkozás megszűnéséig szabadon rendelkezhet,
- a tulajdonosok, a tagok, a befektetők az **adózott eredményből a vállalkozásban hagytak**,
- meghatározott eszközök **felértékelése** útján képeztek,
- **jogszabályok** a saját tőke elemévé **soroltak**.

Mérlegtételei

D) Saját tőke (41. számlacsoport)

I. Jegyzett tőke (411.)

ebből: Visszavásárolt tulajdoni részesedés névértéken

II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke (-) (3. számlaosztály)

III. Tőketartalék (412.)

IV. Eredménytartalék (413.)

V. Lekötött tartalék (414.)

VI. Értékelési tartalék (417.)

1. Értékelési tartalék értékhelyesbítésből

2. Értékelési tartalék értékelési különbözetből

VII. Adózott eredmény (419.)

Csoportosítása

A saját tőke részei

Állandó tőkerész

- Jegyzett tőke
- Tőketartalék

Változó tőkerész

- Eredménytartalék
- Lekötött tartalék
- Értékelési tartalék
- Adózott eredmény

A jegyzett tőke

Különböző elnevezések (társasági formánként)

T	411. Jegyzett tőke (Kft.-nél, Rt.-nél)	K
374. Alap (törzs) tőke leszállítása (visszavásárlás!)		491. Nyitás
412., 413. Alap (törzs) tőke leszállítás veszteség, egyéb ok miatt		33. Cégbejegyzés részvénykibocsátás, alapító- okirat alapján (479!)
492. Zárás		412., 413. Saját forrásból megvalósított tőkeemelés
		44. Átváltható kötvények részvénnyé alakítása
		43,44,45 alaptőke emelés hiteltartozás terhére

Jegyzett, de még be nem fizetett tőke

Hol fordulhat elő?

- Rt-nél és Kft-nél
- Más cégformáknál nem lehetséges

Tartalma:

- Alapításkor, ill. a jegyzett tőke emelésekor a cégbíróságon bejegyzett tőkének a tulajdonosok, a tagok által *még be nem fizetett, rendelkezésre nem bocsátott* összege,
- *a jegyzett tőke összegét korrigáló összeg.*

Tőketartalék

- A tulajdonosok jegyzett tőkén felüli befizetéseinek összege
- Véglegesen átadott tőkerész
- A számla javára könyvelendő:
  - Alapításkor, tőkeemeléskor a részvények ársziója a bank értesítése alapján:
T 384 Elsz. betét   K 412 Tőketartalék
  - Jegyzett tőke leszállítása
  - Lekötött tartalék feloldásakor visszavezetett összeg
  - Átszámítási különbözetek (Ft – Deviza)
- A számla terhére könyvelendő:
  - A tőketartalékból végrehajtott tőkeemelés:
T 412 Tőketartalék   K 411 Jegyzett tőke
  - Negatív eredménytartalék ellentételezése:
T412 Tőketartalék   K413 Eredménytartalék

Eredménytartalék

- A saját tőke változó eleme.
- Az előző évek nyeresége / vesztesége hatásaként mutatja a saját tőke változásait
- Javára könyvelendő:
  - Az év adózott eredményének átvezetése:
T419 Adózott eredmény   K413 Eredménytartalék
  - Tőketartalékból származó növekedés
  - Jegyzett tőke leszállítása az eredménytartalékkal szemben
  - A lekötött tartalékból visszavezetett összeg
  - Elengedett osztaléktartozás
- Terhére könyvelendő
  - Az év adózott veszteségének átvezetése
T413 Eredménytartalék K419 Adózott eredmény
  - Felhasználás osztalékfizetéshez:
T413 Eredménytartalék K493 Adózott eredmény elszámolása
  - Jegyzett tőke emelése
  - Tőkeleszállítással arányos eredménytartalék csökkenés
  - Lekötött tartalék képzése
  - Átszámítási különbözetek (veszteség)

Lekötött tartalék

- Az eredménytartalékból kell képezni, hogy külön mutassa a két tőkeelem fel nem használható részét → osztalékfizetési korlát
- Ide kerül a veszteségek fedezetére kapott pótbefizetés a visszafizetésig
- Tőketartalékból
  - A fel nem osztható szövetkezeti vagyon
  - Saját elhatározás; vagy egyéb jogszabály alapján
- Eredménytartalékból:
  - Visszavásárolt részvények ellenértéke
  - Átalakulás esetén a vagyonértékelés pozitív összege
  - Alapítás, átszervezés, kísérleti fejlesztés értéke
  - Stb.

Értékelési tartalék

- Az értékhelyesbítések forrása
T117, 127, 137, 147, 177 Befektetett eszközök értékhelyesbítése
K417 Értékelési tartalék
- Csak év végén könyvelendő az állománynövekedés
- Év közben: csak csökkenhet az állománya

Adózott eredmény

- A tárgyévi eredmény saját tőke változtató része
- Megállapítása a 493. Adózott eredmény elszámolása számlán keresztül történik
- Nyereség:
  - T493 Adózott eredmény elszámolása K419 Adózott eredmény
- Veszteség
  - T419 Adózott eredmény K493 Adózott eredmény elszámolása

Kritikus saját tőke érték (általános szabály)

Ptk. 3:133. § (2)

- Ha egymást követő két üzleti évben a társaság saját tőkéje nem éri el az adott társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkét,
- és a tagok a második év beszámolójának elfogadásától számított három hónapon belül a szükséges saját tőke biztosításáról nem gondoskodnak, e határidő lejártát követő hatvan napon belül
  - ✓ a gazdasági társaság köteles elhatározni **átalakulását**.
  - ✓ átalakulás helyett a gazdasági társaság **a jogutód nélküli megszűnést vagy az egyesülést** is választhatja.

Kritikus saját tőke értékek (Kft.)

Ptk. 3:189. § (1)-(3)

Az **ügyvezető késedelem nélkül köteles összehívni a taggyűlést** vagy annak ülés tartása nélküli döntéshozatalát kezdeményezni a szükséges intézkedések megtétele céljából, ha tudomására jut, hogy

a társaság saját tőkéje veszteség folytán a törzstőke felére csökkent;

Ebben az esetben a **tagoknak határozniuk kell pótbefizetés előírásáról, a törzstőke mértékét elérő saját tőke más módon való biztosításáról vagy a törzstőke leszállításáról; mindezek hiányában a társaság átalakulását, egyesülését, szétválását vagy jogutód nélküli megszüntetését kell elhatározni.** A taggyűlés ezzel kapcsolatos határozatait három hónapon belül végre kell hajtani.

Ha a taggyűlés befejezését követő három hónapon belül az összehívására okot adó körülmény változatlanul fennáll, a törzstőkét le kell szállítani.

Kritikus saját tőke értékek (Rt.)

Ptk. 3:270. § (1)-(3)

- Az igazgatóság köteles nyolc napon belül - a felügyelőbizottság egyidejű értesítése mellett - a szükséges intézkedések megtétele céljából a közgyűlést összehívni vagy közgyűlés tartása nélkül történő határozathozatalt kezdeményezni, ha bármely tagjának tudomására jut, hogy
  - a részvénytársaság saját tőkéje veszteség következtében az alaptőke kétharmadára csökkent;
- Ebben az esetben a részvényesek kötelesek a közgyűlésen vagy közgyűlés tartása nélkül olyan határozatot hozni, amely alkalmas a megjelölt ok megszüntetésére; vagy dönteniük kell a társaság átalakulásáról, egyesüléséről vagy szétválásáról; ezek hiányában a társaság megszüntetéséről. A közgyűlés ezzel kapcsolatos határozatait három hónapon belül végre kell hajtani.
- Ha a közgyűlés befejezését követő három hónapon belül az összehívására okot adó körülmény változatlanul fennáll, az alaptőkét le kell szállítani.

Az osztalékkal kapcsolatos törvényi szabályozás

39. § (3) „Az előző üzleti évi adózott eredménnyel kiegészített szabad eredménytartalék akkor fizethető ki osztalékként, részesedésként, a kamatozó részvény tulajdonosának kamatként, ha a lekötött tartalékkal, továbbá a pozitív értékelési tartalékkal csökkentett saját tőke összege az osztalék, a részesedés, a kamatozó részvény kamatának figyelembevétele (kifizetése) után sem csökken a jegyzett tőke összege alá.”

1. Forrás (adózott eredmény +
eredménytartalék)

2. Maximális kifizethető osztalék a
korigált ST vizsgálat alapján

Az osztalékfizetési korlát a 39. § (3) alapján

- $ST - LT - \acute{E}T - OSZTAL\acute{E}K \geq JT$
- Korrigált saját tőke – OSZTALÉK $\geq$ JT

ÖSSZEFÜGGÉS:

- $OSZTAL\acute{E}K \leq J, de.... + TT + ET + ADÓZOTT$ eredmény

A kifizetésre kerülő osztalék meghatározásának lépései

1. Tervezett osztalék meghatározása
2. Osztalékhoz rendelkezésre álló összes forrás meghatározása
3. Osztalékfizetési korlát meghatározása
4. Maximális osztalék meghatározása
5. KIFIZETÉSRE KERÜLŐ OSZTALÉK MEGHATÁROZÁSA

Céltartalékok

Fogalma, fajtái

A céltartalék olyan passzíva, amely:

- ▶ az óvatosság és az összemérés elvéből kiindulva,
- ▶ megfelelő becslési eljárásokkal pontosítja az eredményt
- ▶ valósabbá teszi a saját tőkét
- ▶ fedezetet teremt a múltbéli és a folyamatban lévő, bizonytalan kimenetelű események jövőre vonatkozó kedvezőtlen hatásaira, várható kockázataira (amennyiben erre más módon nem biztosított fedezetet)

sorszám	MEGNEVEZÉS
E. (I.)	CÉLTARTALÉKOK
1.	Céltartalékok a várható kötelezettségekre
2.	Céltartalékok a jövőbeni költségekre
3.	Egyéb céltartalék

Jellemzői

- ▶ bizonytalan, csak becsülhető, valószínűsíthető az összege
  - ▶ szerződéssel nem alátámasztott
  - ▶ ismert vagy feltételezhető az oka
  - ▶ nem ismert a felmerülés időpontja
  - ▶ bizonytalan a kifizetés határideje
  - ▶ csak arra használható fel, amire képezték
- Minden más esetben kizárólag elhatárolásról vagy kötelezettségről beszélhetünk.

Céltartalékok a várható kötelezettségekre

41. § (1) Az adózás előtti eredmény terhére céltartalékot kell képezni – a szükséges mértékben – azokra a múltbeli, illetve a folyamatban lévő ügyletekből, szerződésekből származó, harmadik felekkel szembeni fizetési kötelezettségekre [ideértve különösen a jogszabályban meghatározott **garanciális kötelezettséget, a függő kötelezettséget, a biztos (jövőbeni) kötelezettséget, a korengedményes nyugdíj, illetve a helyébe lépő korhatár előtti ellátás, a végkielégítés miatti fizetési kötelezettséget, a környezetvédelmi kötelezettséget**], amelyek a mérlegfordulónapon valószínű vagy bizonyos, hogy fennállnak, de összegük vagy esedékességük időpontja még bizonytalan, és azokra a vállalkozó a szükséges fedezetet más módon nem biztosította.

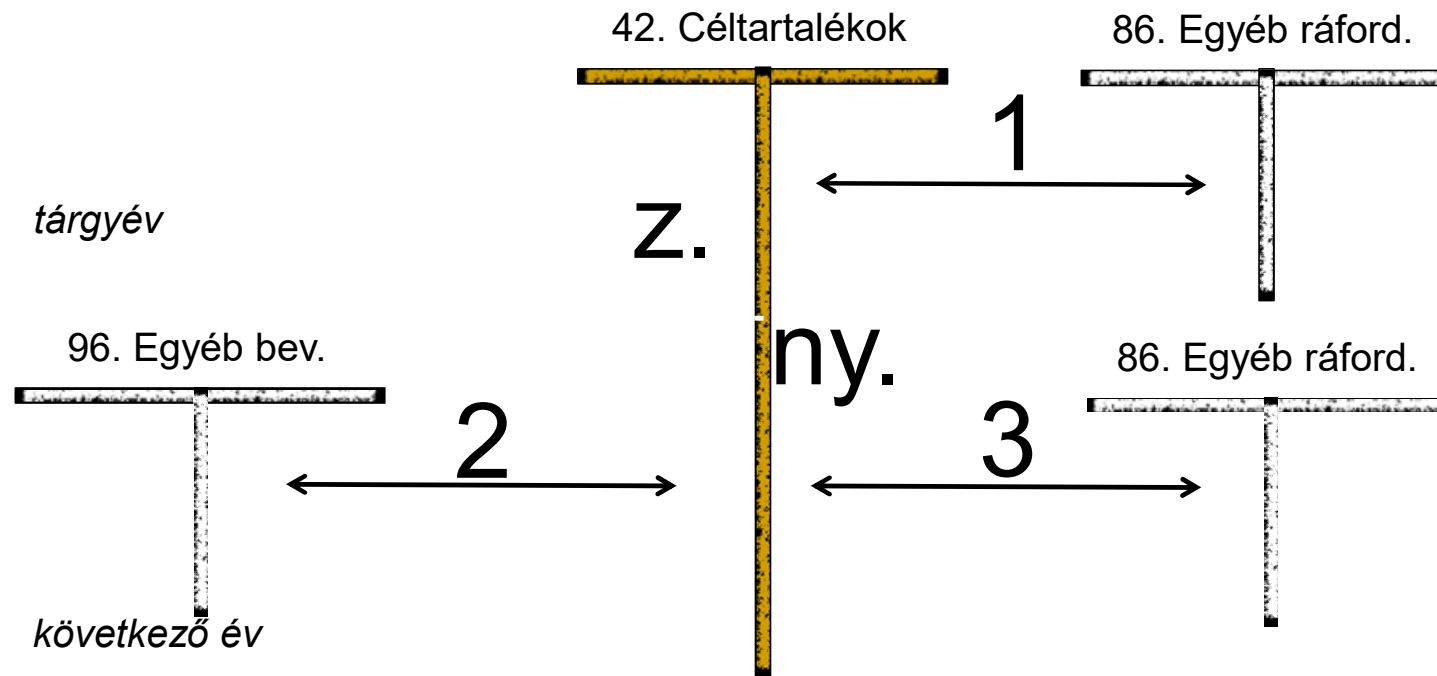

Céltartalékok a jövőbeni költségekre

(2) Az adózás előtti eredmény terhére – a valós eredmény megállapítása érdekében a szükséges mértékben – céltartalék képezhető **az olyan várható, jelentős és időszakonként ismétlődő jövőbeni költségekre (különösen a fenntartási, az átszervezési költségekre, a környezetvédelemmel kapcsolatos költségekre), amelyekről a mérlegfordulónapon feltételezhető vagy bizonyos, hogy a jövőben felmerülnek, de összegük vagy felmerülésük időpontja még bizonytalan és nem sorolhatók a passzív időbeli elhatárolások közé.**

(3) A (2) bekezdés szerinti céltartalék a szokásos üzleti tevékenység rendszeresen és folyamatosan felmerülő költségeire nem képezhető.

Passziválás (állományba vétel)

1. Tárgyév végén képzett céltartalék
2. Következő évben a korábbi ct. feloldása (szükség szerint)
3. Következő év végén képzett céltartalék

1) Tesztkérdés

Az alábbi állítások közül válassza ki a helyes állítást/állításokat!

- a) A céltartalék a szokásos üzleti tevékenység rendszeresen és folyamatosan felmerülő költségeire képezhető.
- b) Céltartalékot kell képezni különösen a fenntartási, az átszervezési költségekre, a környezetvédelemmel kapcsolatos költségekre.
- c) A céltartalék szerződéssel nem alátámasztott.
- d) A céltartalék képzésekor leginkább az összemérés elvére vagyunk tekintettel.

2) Tesztkérdés

Egészítse ki a következő állítást!

A(z) ..... az előző évek nyeresége /
vesztesége hatásaként mutatja a saját tőke
változásait. A saját tőke ..... eleme. A
jegyzett, de még be nem fizetett tőke a
..... tőke összegét .....
összeg.

Az ..... fizetési korlát: $ST - LT - \acute{E}T -$
..... $\geq JT$

3) Tesztkérdés

Egészítse ki a következő mondatot!

A ..... tőke az a tőkerész,

- amelyet a vállalkozás a tulajdonosoktól, a tagoktól, a befektetőktől ..... megkapott és azzal a vállalkozás megszűnéséig szabadon rendelkezhet,
- a tulajdonosok, a tagok, a befektetők az ..... a vállalkozásban hagytak,
- meghatározott eszközök ..... útján képeztek,
- ..... a saját tőke elemévé soroltak.

Kötelező és ajánlott irodalom

- Tankönyv 7. fejezet

Ajánlott irodalom:

Vonatkozó részek

- Siklósi-Veress (2016): Könyvvezetés és Beszámolóképzítés 2016, Saldo
- Dr. Sztanó Imre: A számvitel alapjai, 2013

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/0007_c3_1065_1067_szamvitelalapai_scom/adatok.html

- Dr. Ormos Mihály: Számvitel, Typotex 2013

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2011-0023_Szamvitel/adatok.html